

Asia: VN/36541/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Esityksen tavoitteena on päivittää vuonna 2019 uutena voimaan tullutta siviilitiedustelulainsäädäntöä hallitusohjelmakirjausten ja käytännön soveltamistoiminnassa havaittujen tarpeiden mukaisesti.

Helsingin käräjäoikeuden lausunnossa keskitytään ehdotuksiin vain siltä osin kuin ne koskevat käräjäoikeuden päätösvaltaa tai liittyvät sen toimintaan.

Helsingin käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavaa.

4 § Tiedustelumenetelmien käytön edellytykset

Käräjäoikeus pitää kannatettavana valtiollisen toimijan määrittelyn sisällyttämistä myös poliisilain 5 a lukuun. Määritelmä vastaa tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annetun alin määritelmää ja on riittävän selkeä.

6 § Telekuuntelusta ja muusta vastaavasta tietojen hankkimisesta siviilitiedustelussa päättäminen

Käräjäoikeus pitää kannatettavana, että ns. kiirepäätösmahdollisuus on myös telekuuntelussa ja tietojen hankkimisessa telekuuntelun sijasta. Ns. kiirepäätöksissä tiedustelumenetelmän käytön edellytykset tulevat käräjäoikeuden arvioitavaksi hyvin pian menetelmän käyttämisen

aloittamisesta. Ehdotuksessa esitetyn mukaan kiirepäättöksen tarve saattaa aktualisoitua erityisesti kyberympäristössä tapahtuvassa tiedustelussa. Tällöin jo muutaman päivän viivästys menetelmän käyttämisen aloittamisessa voi estää tietojen saamisen. Käytännössä tällaiset tapaukset lienevät kuitenkin harvinaisia.

14 § Teknisestä laitetarkkailusta

Teknistä laitetarkkailua koskeva vaatimus ja tuomioistuimen myöntämä lupa edellyttävät tällä hetkellä jokaisen yksittäisen laitteen tunnistamista ja yksilöimistä. Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi teknisen laitetarkkailun toimenpiteen kohteeksi myös ohjelmistoa käyttävä henkilö, eli että teknisen laitetarkkailun lupa ei olisi laite- tai ohjelmistokohtainen, vaan lupa käsittäisi kaikki luvan kohteena olevan henkilön hallussa olevat ja käyttämät laitteet ja ohjelmistot.

Esityksessä ehdotetaan, että tiedustelumenetelmän käytön aikana tiedusteluviranomainen voisi tehdä oman päätöksen uuden laitteen tai ohjelmiston lisäämisestä menetelmän käytön kohteeksi.

Tiedusteluviranomaisen tietoon voi tulla yksilöityjä laitteita eri ajankohtina, ja koska voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää jokaisen laitteen tunnistamista ja yksilöimistä, edellyttävät eri ajankohtina tietoon tulleet uudet laitteet aina uutta vaatimusta ja käsittelyä käräjäoikeudessa. Ehdotettu muutos poistaisi tarpeen käsitellä erikseen tällaiset uutta laitetta koskevat asiat luvan voimassaoloaikana.

Käräjäoikeus katsoo, että ehdotus ei olennaisesti vaikuta kohdehenkilön oikeusturvaan, sillä tiedustelumenetelmän käyttämisen edellytyksiä arvioidaan tavallisesti suhteessa sen kohteeseen eikä tiettyyn yksittäiseen laitteeseen.

Käräjäoikeus kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että laitteita on hyvin monenlaisia ja etenkin näin on teknologian kehityksen myötä. Kun tiedustelua voisi luvan myöntämisen jälkeen kohdistaa myöhemmin tietoon tulleeseen laitteeseen, on lupaharkinnassa hyvin vaikea ennakoida, mihin tiedonhankinta käytännössä kohdentuisi ja millaisia hankittavat tiedot olisivat oikeudelliselta luonteeltaan.

14 a § ja 14 b § Valtiolliseen toimijaan kohdistuva tietojärjestelmätiedustelu ja siitä päättäminen

Tiedustelumenetelmiltä edellytetään tarkkarajaisuutta myös niiden kohteiden suhteen. Lupaharkintaa tehdessään tuomioistuin arvioi tiedustelumenetelmän käyttämisen edellytysten täyttymistä lupaharkinnan hetkellä.

Ehdotuksen mukaan tietojärjestelmätiedustelua koskevassa päätöksessä on mainittava valtiollisen toimijan käyttämä tietojärjestelmä. Ehdotuksessa tietojärjestelmällä tarkoitettaisiin tietojenkäsittelylaitteista, tiedonsiirtolaitteista, tietoa käsittelevistä ohjelmista ja tietojen käsittelysäännöistä muodostuvaa kokonaisuutta. Tietojärjestelmä voisi muodostua useiden eri laitteiden ja ohjelmistojen tai näiden osien muodostamasta maantieteellisesti ja loogisesti hajautetusta kokonaisuudesta. Tietojärjestelmä voi kattaa osia, esimerkiksi laitteita tai ohjelmia, jotka kuuluvat samanaikaisesti johonkin toiseen tietojärjestelmään.

On vaikea hahmottaa, miten tietojärjestelmä voidaan päätöksessä määritellä tarkkarajaisesti etenkin, kun tietojärjestelmän kokonaisuus saattaa muuttua lupajakson aikana.

Ehdotuksen mukaan tietojärjestelmätiedustelulla tarkoitettaisiin tiedonhankintaa valtiollisen tai siihen rinnastuvan tahon käyttämien tietojenkäsittelylaitteiden, tiedonsiirtolaitteiden ja tietoja käsittelevien ohjelmistojen muodostaman yhteen toimivan kokonaisuuden siitä osasta, joka toteuttaa tai edesauttaa siviilitiedustelun kohteena olevaa toimintaa tai joka tallentaa tai välittää siviilitiedustelun kohteena olevaan toimintaan liittyviä tietoja.

Tuomioistuimen lupaharkinnassa on hyvin vaikeaa ennakoida, mihin tiedonhankinta käytännössä kohdentuisi ja millaisia hankittavat tiedot olisivat oikeudelliselta luonteeltaan. Käytännössä näiden seikkojen valvonta jäisi jälkikäteisvalvonnan varaan.

Käräjäoikeus arvioi, että lupaharkinnassa voidaan todeta se valtiollinen toimija, johon tiedonhankinta kohdistuu. Muilta osin menetelmän edellytysten käsillä olo jää käytännössä jälkikäteisvalvonnan varaan.

Käräjäoikeus kannattaa ehdotettua kuuden kuukauden lupa-aikaa, jolloin se on yhdenmukainen muiden vastaavien tiedustelumenetelmien lupa-aikojen kanssa.

Tietoliikennetiedustelu siviilitiedustelussa

10 b § Teknisten tietojen käsittelystä päättäminen viestintäverkon osan sekä tietoliikenteen reitittymien ja muutosten tunnistamiseksi.

Käräjäoikeus kannattaa luvan voimassaoloajan yhteneväisyyttä varsinaisen tietoliikennetiedustelun lupien voimassaoloaikojen kanssa.

10 d § Hakuetojen määrittämisestä päättäminen

Käräjäoikeus kannattaa ehdotusta luvan voimassaoloajasta. On hyvä, että voimassaoloaika on yhdenmukainen muiden tietoliikennetiedustelun lupien voimassaoloaikojen kanssa.

Ehdotuksen mukaan päätöksessä on mainittava kohteen tietoliikenteen oletettu säännönmukaisuus tai ominaispiirre, jonka perusteella hakuetoja määritetään ja perustelut sille. Vaikka kohtaa on pyritty ehdotuksessa perustelemaan, on edelleen hankalasti hahmotettavissa, mitä tämä käytännössä tarkoittaa.

Pakkala Sirpa
Helsingin käräjäoikeus

Jokela Henna
Helsingin käräjäoikeus